

אורות השבוע

כ"ד כסלו תשס"ד

וישב-חנוכה

גליון תורני
היוצא לאור ע"י
כולל זכרון שניאור

אור הלכה

בענין לאו דלא תסור לגבי חנוכה

הרב מנחם מנדל סאפרין

סופר על הרמב"ן, דאפי' נימא שהדין עמו, שמצוה דרבנן שאין לו שורש מן התורה, אינו נסמך אלאו דלא תסור, מ"מ חנוכה ומגילה יש להם שורש גדול מן התורה כיון שנלמדים מיציאת מצרים, וחכמים שבאותו הדור תיקנו באיזה אופן לעשות זכר לנס, אם במשלוח מנות או בהדלקת נרות וכדומה. נמצא שחנוכה ומגילה יש להם שורש בתורה יותר מבשר עוף בחלב, ושפיר אסמכוהו רבנן אלא תסור.

והנה בגמ' שבת שם איתא עוד "רבי ירמי' אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך" ופירש"י (בד"ה הרואה) "העובר בשוק ורואה באחד החצרות דולק" וחייב ברכה זו משמע מרש"י שהוא רק אם נזדמן לו לראות נר הדולק אבל אין חיוב על הגוף לילך למקום שיראה נר דולק, אפילו אם נאנס ולא הדליק לנפשו, כדי לברך עליו.

ועי' בתוס' סוכה מו. ד"ה הרואה, דהא דתקינו רבנן ברכה לרואה נר חנוכה, מה שלא תקנו בשאר מצוות כגון לולב וסוכה ומזוזה, היינו משום חביבות הנס, ולומד החת"ס בדעת התוס' דברכת הרואה הוי חיוב על הגוף לילך ולראות ולברך, (כשלא הדליק לעצמו) וזה דבר שלא מצינו בשום מצוה שבתורה, רק גבי נר חנוכה משום חביבות הנס. הרי מצינו שנחלקו הראשונים בחיוב ברכת הרואה נר חנוכה אם הוא חיוב על הגוף או לא. ולפי"ז לכאורה נוכל להבין שפיר דעת הרמב"ן שאין מצוות נר חנוכה נסמך אלא תסור, דנימא דהרמב"ן ס"ל כדעת התוס' דיש חיוב מחודש על הרואה, חיוב הגוף, וא"כ לא דמיא מצוות נר חנוכה כלל להא דילפינן מקל וחומר מיציאת מצרים,

דביצי"מ גופא לא הטילו חיוב על הגוף לראות המצוה, דהיינו מי שאין ביכולתו לומר שירה לא מצינו שיהא חיוב הגוף עליו לראות (או לשמוע) אחרים האומרים שירה, וע"כ דמצוות נר חנוכה היא מצוה מחודשת מדרבנן שאין לה שום שורש מן התורה, ולא שייך ללאו דלא תסור (לדעת הרמב"ן), אלא צריך ללמדו משאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך.

איתא בגמ' שבת כג., א"ד חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך... מאי מברך? מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של חנוכה... והיכן צונו - פירש"י - הא לאו דאורייתא היא אלא מדבריהם, רב אויא אמר "מלא תסור", רב נחמי' אמר "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך". וצריכים אנו להבין במאי פליגי, ומאי נפקא לן מינה על איזה פסוק סמכו חכמים לומר "וצונו".

הנה הרמב"ם בספר המצוות (שורש א') ס"ל דכל מצוות דרבנן כחנוכה ומגילה וכו', המבטלים, עובר בלאו ועשה, "לא תסור", ו"על פי הדבר אשר יגידו לך" והרמב"ן (שם) חולק, וס"ל דלא תסור" הוה רק אסמכתא, ולא נכלל בהאי אסמכתא אלא מצוה ששרשה דאורייתא וחכמים הוסיפו עליה סייג, כגון בשר עוף בחלב, לאפוקי חנוכה ומגילה דנסמך על "שאל אביך ויגדך".

וסיים הרמב"ן, דבאמת זה גופא פלוגתא דר' אויא ור' נחמי' הנ"ל, דר' אויא ס"ל דחנוכה אף שאין לה שורש מן התורה מ"מ נפקא מלא תסור, ור' נחמי' ס"ל כמוש"כ הרמב"ן דחנוכה שאין לה שורש מן התורה לא נפקא מלא תסור אלא משאל אביך ויגדך. (והקשה במגילת אסתר (שם בספר המצוות) דלפי מש"כ הרמב"ן, מנא לי' לפסוק הלכה כר' נחמי' דילפינן חנוכה דווקא משאל אביך, דילמא הלכה כר' אויא ונכלל חנוכה בלאו דלא תסור ע"ש.)

והנה במגילה (יד.) מביא הגמ' מקור למה שתקנו קריאת המגילה בפורים, וקאמר הגמ' קל וחומר מיציאת מצרים "ומה מעבדות לחירות אמרי' שירה ממיתה לחיים לא כל שכן".

הרי שהגמ' מפיק ממה שאמרו שירה על הים, שהתורה מלמדנו לומר שירה או לעשות שום זכר אחר על כל נס שיתהווה לכלל ישראל כשיוצאים מעבדות לחירות וכ"ש ממיתה לחיים. ועפי"ז הקשה החתם

הרב סאפרין מחברי הכולל.

אור מקרא

“וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען וגו’”

הרב יששכר יהודה אהרמן

שרצון היונים היתה “להשכיחם תורתך”, דהיינו שלא הפריע להיונים שילמדו תורה, רק הפריע להם שילמדו “תורתך”, תורת ה' יתברך, כי תכליתם היתה לנתק את כלל ישראל מרבון העולמים. וגם אחד מהגזירות היתה, “כתבו לכם על קרן השור אין לנו חלק ונחלה באלוקי ישראל”, והרמב”ם באגרת תימן מוסיף התיבות “ויחרוש בו”. והביאור, שתכליתם היתה לבטל את היחוד של כלל ישראל, ויהיה ככל הגויים בית ישראל. כי הם הסכימו שילמדו תורה כמו עוד חכמה, כי אז לא מחייב את האדם אלא לפי הרגשות שלו. וכל התורה כגון אהבת חסד, לא תרצח, כבד את אביך ואמך, יהי רק דבר רגשי אנושי וחיצוני, וברגע שזה לא מסתדר לו, אז כבר זה לא מחייב אותו. וכאותו מעשה אצל בעל הקובץ שיעורים הי”ד, שראה גרמנים מנשקים כלבים, ואמר הם עוד ישפכו דם יהודים, כמו דמובא מקרא נושקי עגלים דם שופכים, והביאור שכל המוסריות שלהם הוא דבר חיצוני.

משא”כ כשזה נובע מתורת ה', אז גם אם בטבעו לא נראה לו, אבל עושים את זה מצד שהוא רצון ה' יתברך. וכמו כן מצינו שחז”ל מעידים שאשת פוטיפר לשם שמים נתכוונה, וראינו מה יצא בסוף, כי כאשר תורה ורצון ה' זה חכמה בעלמא, אז, כשזה מתנגש עם הכבוד הפרטי אז לא משנה מהו רצון ה'.

וא”כ התכלית בימי החנוכה הוא להאיר את הגלות ולנצל את ימי החנוכה (ולא נהיה במצב של “ואנכי לא ידעתי” ואז נפסיד את ההארה הזאת) ע”י המשכת מעשי האבות והקשר עם הקב”ה. והעצה שזה הוא “זדים ביד עוסקי תורתך” שכאשר התורה הוא בגדר עסק שלנו, ולא כעוד חכמה.

וזהו דכתיב ארץ מגורי אביו כי כל המהות והמעלה של ארץ כנען, זהו כשאנחנו במצב של מגורי אביו, שתופסים מעשי אבותינו.

וצריך להבין כפל הלשון של “מגורי אביו בארץ כנען”. והנה אמרו חז”ל “מעשה אבות סימן לבנים”. ובמשך חכמה מובא, דאצל אברהם ויצחק לא מצאנו שהקב”ה התגלה אליהם דווקא בלילה כמו יעקב וזה מפני שיעקב היה מוכן לצאת לגור בחו”ל לכן בא אליו התגלות אלוקית בלילה, להראות שאף בלילה, בחשכת הגלות שורה שכינה בישראל. וזהו שיעקב תקן תפילת ערבית. ולזה אמר דוד המלך “יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלוקי יעקב” שנגלה אליו בלילה, עכ”ל המשך חכמה.

והנה בפרשת ויצא רואים שיעקב אמר “אין זה כי אם בית אלוקים, וגו' ואנכי לא ידעתי”. ועל פי פשטות, הכוונה שאם הייתי יודע לא הייתי הולך לישון, בגלל שזה מקום המקדש. אבל שמעתי לבאר, שלא היה הולך לישון מפני שהיה משתמש בהזדמנות הזאת באופן יותר טוב, כמו להתפלל, וזה לא הזמן לישון. וזה לימוד לנו, שהרבה פעמים אנחנו מפסידים זמנים מיוחדים, בגלל שלא יודעים את חשיבותו. ואחד מן הזמנים שצריכים לנצל הוא יו”ט של חנוכה, ובמיוחד בתוך הגלות, שיש בכחה של חנוכה להאיר ולהקל חשכת הגלות.

ואיך מבצעים את ההארה הזאת?

המשך חכמה בהמשך דבריו כותב, וז”ל, ומזה יצא לנו מוסר השכל שכאשר ישראל אוחזין אל הקבלה הנאותה והולכים בדרכי ולמודי אבותיהם אז הישראלי הוא גוי איתן עתיק יומין אשר נגלו אליו האלוקים בהיות המקדש על מכוננו אז שורה השכינה עמם גם בחו”ל, גם בלילה, אבל בזמן ששכחו ברית אבותיהם ואינם הולכים בדרכיהם אז כשהם בפני עצמם הלא אין שכינה שורה בחו”ל ונסתלקה שכינה מהם ונתונים למשסה ולבז כי אינו חושב עצמו לגוי עתיק עכ”ל.

והנה בנקודה זאת ניסו היונים לפגוע בכלל ישראל. הדנה אנו אומרים בעל הניסים,